

ПРОЄКТИ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ НА «КИШЕНЦІ ВІНСЕНТА»

Михайло Опалєв

кандидат мистецтвознавства

доцент Харківської державної академії дизайну і мистецтв

За недовгий, але бурхливий історичний період існування України як самостійної держави, бюрократична лушпайка радянського підходу до виховання дітей і до освіти в цілому скидається повільно та болісно. У цих процесах нам дуже важливо переймати практики передових європейських країн, де особливо цінною є участь у спільних акціях, фестивалях, виставках. Таким є досвід, отриманий нами на Міжнародних майстер-класах творчого неспокою «Кишенька Вінсента». Він вносить зміни у світогляд моїх студентів – учасників фестивалю, не тільки в плані педагогіки. Він дозволяє нам інакше ставитися до сприйняття життя, змінює ставлення до своєї творчої діяльності. Наша участь у креативному пошуку та реалізації унікальних проєктів для польських дітей дала нам велику свободу у власному розвитку та баченні майбутньої освіти. І я думаю, що чим більше наша готовність цей досвід прийняти, тим глибші зміни відбуваються в нас самих.

Для нас, вихованців академічної художньої школи Харківської державної академії дизайну і мистецтв спосіб втілення майстер-класів «Кишенька Вінсента» дещо незвичайний, надто новаторський, легкий. А в плані педагогічному – можливо навіть асоціальний. Я часто, намагаючись пояснити суть цього виду творчості своїм колегам, натрапляв на нерозуміння – задля чого це все робиться? Ось, власне, намагаючись відповісти на це питання, я й опишу проєкти, які ми реалізовували на майстер-класах «Кишенька Вінсента» протягом 15-ти років.

У роботі з дітьми, та й зі студентами теж, ми стикаємося з викликами часу. Є масові явища в розвитку нових поколінь, які не можна не помічати. Так, наприклад, розвиток комунікаційних технологій змінює свідомість кардинально. Живе спілкування для молодих людей, для дітей часто замінюється спілкуванням по смартфону. Ця тенденція все частіше стає причиною непорозуміння між нами і новим поколінням. Часто вона призводить до самотності дитини. Такий стан речей, напевно, не можна змінити, його потрібно прийняти. І думати при цьому, як все-таки ми зможемо надалі знаходити спільну мову з дітьми.

На відміну від традиційного арт-дизайну, інноваційне арт-проектування в польських майстер-класах для дітей набуває іншого вигляду, призначення та значення. Форми — незакінчені, основою є «каркасна» реалізація ідеї, створення спонтанних ситуацій. Робота на фестивалі спрямована на *процес*, а не на накопичення фонду виставкових примірників. Всі проекти, виконані з дитячою безпосередністю простими підручними засобами, мають під собою «друге дно», додатковий зміст, нетривіальну ідею, що дозволяє з абсолютно нового боку поглянути на іноді традиційний об'єкт дизайну. Цей сенс і є тією інноваційною складовою, яку прагнуть привнести у свої проекти групи-учасники фестивалю [2].

Я усвідомлюю, що взявся за дуже складну роботу. Я намагаюся тут описати цілий всесвіт, що складається з ідей моїх студентів, усмішок та емоцій дітей, їх бурхливих творчих рефлексій, з любові до життя та навколишнього світу. Стараюся розкласти цю творчість по поличках, штрихах фломастера, проектах, згадуючи і знову дивуючись щоразу тому, що відбувалося.

Перший раз. *КВ-6, тема «Комунікація», 2007 рік.* Отримавши вперше пропозицію взяти участь у цьому фестивалі, і не маючи фактично жодної інформації про нього ми, учасники першої команди – Оля Лазебник, Маріанна Мурашко і я швидко підготували та надіслали до Познані матеріали про нашу академію – про яскраві фестивалі та інші події, що проходили у нас на той час. Але Тадеуш Вечорек, організатор і натхненник Кишеньки, одразу нам відповів: «Ні, не те. Ви маєте зробити щось оригінальне для дітей, заразити їх своїм

проектом». Тоді, перебуваючи у цейтноті, ми вигадали своєрідний перформанс під назвою «Фото-історія». Частині дітей, «фотографам», вручаємо фотоапарати, іншу групу, «акторів» – гримуємо (фото 2). Попередньо розповідаємо про основи композиції знімку, потім робимо фотосесію і змінюємо ролі. І ще ми запропонували показати результат одразу, зробивши невелику фотовиставку. Для цього ми замовили, окрім цифрових фотоапаратів, ноутбук, струменевий принтер та фотопапір.

У день підготовки матеріалів та обладнання до роботи на галявині я підходжу до складу, що нагадує бетонний бункер у лісі, накрапує дощик... Перед бункером стоїть цинкова ванна, а в ній – напіврозібрані блоки від старих комп'ютерів, монітори, деталі від кількох принтерів, цифрові та плівкові фотоапарати – і все це під дощем. Це те обладнання, з яким нам працювати? Коли Тадеуш побачив мій ступор, він відразу мене заспокоїв – це для німецької команди (проект «Арт-Факс»). А для нас готова нормальна техніка. Шок пройшов.

У нашому проекті позували стихії – дощ, вітер, вогонь (фото 3), клоуни (фото 4) та вболівальники. Діти із задоволенням включилися у гру. Наш перший досвід виявився успішним. Але коли я спробував роздрукувати найкращі фотографії – це було божевілля. Пішов дощ, і я розмістив техніку в тісному складі. Поки йшов друк, учасники інших проектів постійно забігали туди та щось шукали для своєї роботи. На мене сипалися палиці, комусь потрібна була електромережа та принтер періодично знеструмлювали в процесі друку... Та й робити фотовиставку на вулиці під час дощу було вже марно. Загалом перший урок на фестивалі ми отримали: важливіший не результат, а процес. Саме тому ми надалі ретельно фіксували на фото та відео хід майстер-класу, а потім пропонували дітям забрати результати їхньої творчості.

Багато клопоту. *КВ-7, тема «Прогрес», 2008 рік.* Вразившись ідеєю та атмосферою фестивалю, гостинністю його організаторів, ми підготували відразу чотири заявки, з яких було обрано проект під назвою «Сторони прогресу» для дітей молодшого віку. Авторами ідеї були Вікторія Дубинська, Ганна Кузьмінська та Олександра Мушенко. Метою роботи було створити

інсталяцію з коробок, на сторонах яких треба зробити пари малюнків, що показують подібність рукотворних та природних форм (фото 5). Частково ці пари пропонували ми, частково їх вигадували самі діти: «Слон – Ванна», «Молоток – Акула-молот», «Птах – Літак» (фото 6) тощо. Зібрана інсталяція у вигляді великого куба мала стояти на одній точці.

Ми тоді трохи переоцінили свої сили. Задумом було не лише намалювати пари об'єктів на сторонах коробок, а й розмістити їх відповідно до стихій: «Земля – Повітря – Вода» на сторонах зібраного з цих коробок куба. Коли ми ставили громіздку конструкцію на одну точку, весь час щось відклеювалось і руйнувалось. Це була трудомістка робота. В результаті ми зібрали великий куб, на якому виразність малюнків перевищила наші очікування (фото 7, 8). Але надалі ми намагалися точніше розраховувати свої сили.

Буйство. *КВ-8, тема «Освіта», 2009 рік.* Цього року ми вийшли на «Кишеньку Вінсента» з проєктом «Малювання танцю». Нам прийшла вдала, на мою думку, ідея поєднати живий танець та методику швидкого малювання. Освітнім завданням було «схопити» рух і швидко відобразити його розчерком пензля. До команди увійшли мої студентки, які знали танцювальні рухи досить професійно: Оля Меньшеніна, Катя Стремоухова та Аня Кузьмінська. Майстер-клас розпочинався зі спокійної музики та фіксованих поз, які показувала одна з наших учасниць (фото 9, 10). Ці пози треба було встигнути замалювати дітям, які розміщувалися навколо студентки, що танцювала (фото 11). Потім рухи прискорювалися під динамічнішу музику, відповідно посилювалася зосередженість дітей та швидкість їх роботи. Зрештою, на останніх хвиликах майстер-класу в танок пускалися й діти та їхні викладачі, а на галявині ставало тісно від розкиданих картонів з намальованими чоловічками, що танцювали (фото 11, 13). Сусідні команди здивовано і трохи з заздрістю поглядали на нас: «Що вчиняє Україна!».

У самій графіці, яку створювали діти, можна було побачити не лише застиглий рух. Ми знаходили навіть образи, які зовні були схожі на нас (фото 14). І мені залишається лише дивуватися самовідданості моїх студенток, які змогли три дні поспіль протриматися по півтори години у безперервному танці,

постійно змінюючи одна одну – і в спеку, і в дощ. Наш звіт цього року теж відрізнявся від інших. Ми відмовилися від звичайного показу фотографій нашого проєкту та їхніх коментарів. Ми зробили перформанс, де паралельно із танцювальними рухами показували фрагменти дитячих робіт.

Тихе щастя. *КВ-9, тема «Синтез», 2010 рік.* Побуянивши минулого року, ми вирішили зробити щось тихе і спокійне, поколупатися з дрібними формами. Запропонували дітям збудувати свій світ в обмеженому просторі — усередині картонної коробки. Учасниці проєкту: Інна Балагура, Оля Меньшеніна та Альона Цимбал. Наш проєкт так і називався: «Свій світ». Це могло би бути не лише довкілля, а й світ підводний, інопланетний, світ сну, фантазії, мрії. Незвичайність, казковість його полягала в тому, що він повинен бути споруджений з різних матеріалів і фарб, що світяться (фото 15-17).

Спочатку ми думали про флуоресценцію, але заготовлені організаторами матеріали виявилися тими, що світяться під впливом ультрафіолету. А для демонстрації цього світіння нам довелося терміново знайти відповідну лампу і вставляти її всередину коробки. В результаті особливо ефектно виглядали композиції, що світяться в коробках, внутрішні стіни яких були покриті чорним папером. Деякі арт-об'єкти містили рухливі елементи. На перегляд цих світів шикувалися черги як самих авторів цих робіт, так і учасників інших груп, студентів, професорів (фото 18-21).

Картопля. *КВ-1, тема «Традиції у сучасності», 2011 рік.* Ми запропонували вибудувати майстер-класи всі трьох днів в деяку логічну послідовність, де проєкт мав розвиватись поступово. Назва «Сучасне індіанське селище», учасниці проєкту Аліна Корнійчук, Женя Медведєва та Юля Штадченко. Базовою ідеєю стало виготовлення штампів, вирізаних із картоплі. Ми займалися цим першого дня з молодшими дітьми, пропонуючи їм зробити малюнок на зрізі великої картоплини, а потім студентки гострим різцем робили з цього малюнка штамп (фото 22, 23). Решта роботи полягала у покритті цими штампами двометрових картонів. Незважаючи на нашу пропозицію ввести деякий безлад у конфігурацію штампів на картоні, діти вперто вишиковували правильні ряди зображень (фото 24). Після закінчення роботи та висихання

фарби ми майстрували із заштампованих картонів двометрові піраміди, які мали символізувати вігвами індіанського селища (фото 25).

Де вігвами, там і тотеми. Діти середнього віку в другий день фарбували картонні коробки, прикріплювали скріпками або приклеювали до них різні матеріали з паперу, тканини, дроти. Коли коробки були розфарбовані, ми нанизували їх на вертикальні палиці. Таким чином, вибудовувались тотеми. Назви їм вигадували діти. Перший був «Підводний світ», другий чомусь «Секонд-хенд», третім була якась істота з розчепіреними руками (фото 26).

На третій день ми повернулися зі старшою групою школярів до вігвамів. Ідеєю було прорізати прямокутні вікна в сторонах вігвамів і закрити їх прозорою стрейчевою плівкою, але попередньо на цій плівці треба було зробити композиції з типографіки. Було цікаво подивитися, як ці композиції взаємодіють одна з одною на провіт. Діти старших класів були зі спортивної школи. Вирвавшись на волю із нескінченним запасом невтраченої енергії, вони були змушені терпляче малювати літери. Більшість написів і логотипів виявилось на теми польських футбольних клубів (фото 27). Таким чином, ми завершили складний складовий проєкт.

Але виявилось, що це ще не все. Цього року паралельно на цій же галявині проводилося бієнале «Мистецтво для дітей». І в програмі нашого фестивалю була пропозиція взяти участь із частиною нашого майстер-класу у цьому бієнале також. І ось настає тихий «оксамитовий» вечір. Ми на нашому робочому місці чекаємо на дітей. Перший: привозять батьки дівчинку 2-х років у візку. Потім доставляють другу, 3-річну. З ними треба працювати. Ну що, штампи! Протягом години біля нашого намету поралася в фарбі вже пристойна група дошкільнят разом з їхніми батьками (фото 28-30). На цей раз ми здогадалися взяти великі аркуші кольорового картону, на які ставилися штампи. І треба сказати, що виходило анітрохи не гірше, ніж першого дня. Більше того, малюки «винайшли» кольоровий барвистий штамп, для якого попередньо змішували фарби (фото 31-32). До кінця заняття ця команда вивозилася у фарбі, чому батьки абсолютно не перешкоджали, а в нас залишилася велика виставка їхніх робіт. Мені здається, що це був один із не

лише трудомістких майстер-класів, а й найщасливіших. Зійшлися в одну точку чудова погода, посмішки та чарівність дітей, некваплива творча метушня з ними.

Теорія ймовірності. *КВ-12, тема «Слово», 2013 рік.* Фестиваль у 2012 році був нами пропущений, на жаль. Це був саме рік Чемпіонату Європи з футболу, «Євро-2012», де країнами-організаторами були Україна та Польща. Але у 2013-му ми повернулися на «Кишеньку Вінсента» з проєктом «Форма слова». Учасниці проєкту Настя Сбітнєва, Ліна Селезньова та Катя Вольфсон.

З чого починається місто? Зазвичай із фортеці, щоб захищати міських жителів від набігів войовничої частини людства. У перший день ми вибудовували дві вежі із дротяних елементів-слів (фото 33, 34). У форми дротяного слова діти іноді вплітали листочки трави та квітучі кульбаби. Одна вежа була для доброго міста, вона будувалася із слів, що означали позитивні емоції і прикрашалася повітряними кульками та кольоровими стрічками. Інша, відповідно, для міста із негативним відтінком, туди прикріплювалися паперові літачки.

Що потрібно, щоб збудувати місто? Напевно, правильно визначити місце, щоб воно розвивалося на перетині, наприклад, торгових шляхів. Треба розробити плани забудови, комунікацій та ще багато чого. Але на «Кишеньці Вінсента» все простіше. На другий день ми ставали тісною групкою і дружно запускали паперові літачки в різні боки (фото 35). Де літак упав, там буде «дім» – вбиваємо кілочок. Від цього кілочка знову запускаємо літак, і знову стовпимо. Потім з'єднуємо кілки стрічками – виходять «комунікації». Таким чином, місто розростається спонтанно, з теорії ймовірності. Два наших міста частково «вросли» одне в одне «комунікаціями». Ну і згідно ідеї, ми давали кожному будинку «ім'я», писали його на літачку (фото 36). В одному місті були лише позитивні імена, в іншому слова, що мають негативний відтінок, наприклад, негативні емоції.

Ким міста населити? Звичайно ж, у доброму місті має жити добра пухнаста істота, типу Вінні-Пуха, а в сердитому – однозначно Чупакабра. І якось вони повинні взаємодіяти одне з одним, наприклад, грати в наздоганялки.

На третій день ми запропонували зробити ці істоти з підручних матеріалів у вигляді тростяних ляльок. Але цього дня до нас привели старший клас. Енергія у них була гейзером. Вони досить швидко зробили цих звірів, а потім по нашій команді Чуакабра, керована групою хлопчиків, почала гасати за Пухом по периметру міст. На третьому колі вона роздерла нещасного Вінні, а потім вибухнула сама (фото 37, 38). Після такої активної гри якийсь час треба було витратити на «лікування» ляльок.

Анімація. *КВ-13, тема «Підтримка розвитку через досвід у мистецтві», 2014 рік.* Мені завжди хотілося реалізувати проєкт, пов'язаний із напрямком діяльності нашої кафедри мультимедійного дизайну. Розумію, що це засновано на використанні комп'ютеру, на копіткій посидючій праці, що практично неможливо на галявині. Проте ми спробували це зробити, скориставшись досить широким трактуванням теми. Наш проєкт називався «Анімація – Анагліф – Анімація», участь у ньому взяли Ксенія Мелещук, Ліля Плахотна та Діана Жердева.

Перша частина, за нашою ідеєю, мала бути реалізована на принципі зоетропа. Тільки експонувати ми планували не пласкі картинки, а фігурки із пластиліну, яким надавалися стадії руху. Передбачалося, що ці фігурки мали обертатися програвачем на вінілової платівці. Щоб «зафіксувати» ці стадії руху, був потрібний ще ліхтарик з функцією стробоскопа. У частині проєкту для старших дітей ми також вигадали щось подібне, тільки анімація мала відтворюватися на пласких картинках, приклеєних по діаметру автомобільних шин. Катаємо шини, світимо на них миготливим ліхтариком – бачимо анімацію. Але ми не врахували, що стробоскоп або спалахи, що часто миготять, можуть бути небезпечними для деяких дітей. Крім того, нам виділили лише молодші групи. Тому довелося максимально спростити проєкти з анімацією. У першій групі ми запропонували зробити послідовності простих малюнків, у другій – пластилінових фігурок (фото 40-43). В обох випадках нам вдалося до фіналу майстер-класу оперативно відзняти весь матеріал і показати анімації дітям на ноутбуці (фото 44).

Ще один день майстер-класів був присвячений виготовленню «об'ємних» малюнків. Ілюзія простору досягалася шляхом створення анагліфа. Для цього ми заготовили півтора десятки червоно-синіх окулярів, а діти малювали, відповідно, червоним і синім фломастерами на папері та прозорій плівці. Досить важко було пояснити, завдяки чому досягається ефект псевдо-простору, показати, як розраховується зрушення об'єкта (фото 45). Особливо в умовах, коли дітям хочеться закінчити швидше, і малюнок виходить недбалим. Як би там не було, стереоефект на деяких малюнках вийшов досить явним при певному напруженні погляду.

Звуковий бедлам. *КВ-14, тема «Звуки та візуальне мистецтво», 2015 рік.* Цього року організатори «Кишеньки Вінсента» самі запропонували тему, максимально близьку до мультимедіа – світ звуків, ритмів та мелодій. Наша команда, до якого входили Світлана Бурлака, Ангеліна Слатіна та Севіля Ібрагімова, запропонувала пограти в звукові асоціації у проєкті «Безладна суміш звуків». Ми запропонували три теми, які обігравали щодня. Частина дітей була акторами, які моделювали певні ситуації. Одні зображували населення джунглів, інші показували прибуття корабля до порту, треті репрезентували місто під дощем. В останній ситуації погода нам підіграла – було хмарною. Мінімальний реквізит та грим у цих сценках доповнювали різноманітні шуми, які робили діти-«актори». Для цього вони вибирали різні предмети – пластикові пляшки та труби, відра, велосипедні клаксони – все, що могло стукати, пищати, гудіти. Ці шуми діти накладали на мелодії, які ми включали по ходу вистави (фото 46, 47).

Група дітей, яка не була задіяна у перформансі, була забезпечена матеріалами для малювання, та фіксувала на папері все, що відбувається. Причому ця група не знала, що за дія буде відбуватися перед ними. Іноді вони навіть засилали «шпигунів» у групу акторів на репетицію, щоб дізнатися, яка буде тема. Під час вистави ці діти не лише слухали та спостерігали, а й передавали малюнками «чисту» асоціацію театрального-звукового дійства (фото 48-52). По ходу майстер-класу команди змінювалися місцями, що давало

можливість кожній дитині відчувати себе в ролі і актора, і музиканта, і художника. Схоже, цього року ми знову були найгучнішими на галявині.

Уважний погляд. *KB-15, тема «Авторська книга», 2016 рік.* Цього року нами було запропоновано проєкт «Мікрокосмос», в якому втрачається відчуття розмірів та простору. Його розробили учасниці фестивалю Аполлінарія Непша, Марія Щербініна та Тетяна Іваненко. Будучи заснованим на реальних природних об'єктах, такий проєкт передбачає зосередження дитини на маленьких предметах з навколишнього світу, які ми бачимо щодня, і на які вже не звертаємо уваги. Ми орієнтували учасників майстер-класу на занурення у світ, який треба осмислити, зрозуміти взаємозв'язки, які є у ньому. Ми навіть запропонували розглянути деталі цих об'єктів у збільшувальному склі. І на підставі цього вивчення ми домислювали фантастичний світ, який може бути пов'язаний із цим предметом. Дуже цінним було також вигадкування деякої історії на підставі такого дослідження. Наприклад, мурашка потрапляє у пригороду, де у складному світі із фрагментів кольорового паперу вона зустрічається з незвичайними істотами.

Нашим робочим простором була рівна галявина з однорідною травою. Ми попередньо зібрали шматки кори, шишки, квіти та інші подібні предмети у парку, і влаштували квест на обмеженій території галявини. Кожна дитина отримала можливість вивчити знайдений ним предмет (фото 53, 54). Другим етапом роботи було перекладення отриманих рефлексій на сторінки авторської книги. У різних вікових групах виходило по-різному і за складністю графіки, і за манерою презентації (фото 55-59). Особливо цікавим був день, коли дуже вдумлива група дітей середнього віку влаштувала цілий семінар на тлі об'ємної авторської книги, де кожен учасник розповідав про свої ідеї (фото 60).

Зворушливі емоції. *KB-16, тема «Сміх», 2017 рік.* Форми сміху можуть бути різними. Ми вибрали в межах заданої теми іронічний сміх, запропонувавши учасникам зробити шаржі один одного в проєкті «Невидимий портрет». Учасниці нашої команди Даша Чадаєва, Олександра Дудка, Юля Кравченко. Ідея проєкту була дуже проста, і ефект очікувався не від складності

техніки чи форми інсталяції. Ціль досягалася здатністю дітей ставитися з добрим гумором один до одного і до будь-яких ситуацій, які нас оточують.

Ми запропонували дітям намалювати прозорий портрет свого друга чи подружки парафіном на великому аркуші паперу. Техніка відома, але вона не так часто застосовується (фото 61, 62). Щоб побачити, що виходить, треба дивитися під час роботи на малюнок під нахилом. На завершальному етапі роботи зроблений парафіном портрет забризкувався гуашшю різних кольорів. Ця гуаш потім роздмухувалась через трубочку або просто розмазувалася по поверхні листа (фото 63). Парафін, маючи водовідштовхувальні властивості, проявлявся, і виходив дивний «портрет навпаки». Під час прояву портрета з'являється стан очікування дива від невідомого фіналу, захоплення магією прояву портрета. При цьому створюється ефект несподіванки, що викликало усмішку чи сміх (фото 64).

Наші пропозиції отримали розвиток і несподівані повороти й у цьому проєкті. Ми, наприклад, ніяк не думали, що діти малюватимуть нас у тому числі. Вертикальні виставкові форми, куди згодом вішалися роботи, оформлялися теж у дусі запропонованої нами техніки – спочатку вони заліплювалися скотчем, потім забризкували фарбою (фото 65). Саме по собі активне розбризкування фарби додавало веселощів, і скромні посмішки переходили в сміх. Частково така активність пояснювалася холодною погодою – треба було рухатись.

В останній день, завдяки ініціативам дітей, ми розширили нашу практику, додавши до невидимого портрета великі картонні форми зі скотчем та фарбою. Не можна не сказати про один досвід, який ми набули в цей день. Ми працювали з дітьми – аутистами. Вони дуже старанно й кропітко поставилися до роботи, уважно нас слухаючи (фото 66). Для нас враження від такого спілкування вміщується в одне слово – «зворушливо». Це був один із майстер-класів, що найбільш запам'ятався.

Мрувки. *КВ-17, тема «Між забавою та перформансом», 2018 рік.* Цього разу ми ризикнули повернутися до створення анімації, оскільки ключове слово теми «перформанс» передбачало певну дію. Студентками Настею Рабко,

Настею Софроною та Марією Вакуленко було розроблено три проєкти. В одному з них передбачалася предметна анімація великих ляльок з мішковини, в іншому стоп-моушн великої кількості дрібних іграшок, у третьому «оживлення» мурах, зроблених з ялинових шишок. Всі три проєкти були реалізовані, але найцікавішим виявилось створення мурашника – проєкт під назвою «Стоп-моушн комах».

До шишок прикріплювалися очі, вусики, ніжки та крила. Головна мурашка мала навіть корону (фото 67, 69). Комахи гуляють, веселяться, сидять за обіднім столом, ходять один до одного в гості, грають у наздоганялки, знайомляться. Кожна фаза руху мурахи фіксувалася фотоапаратом зі штатива (фото 70). З отриманих серій фотографій робилася стоп-моушн анімація і показувалася на комп'ютері дітям у фіналі. У дітей були головні убори у вигляді антен. Коли вони копирсалися із створенням руху своїх тваринок, то самі по собі нагадували мурашник.

Чарівність світла. *КВ-18, тема «Концепції словника Яна Бердишака», 2019 рік.* Цього разу ми поринули у філософський світ понять із словника польського художника Яна Бердишака [1]. Розуміючи, що терміни з цього словника є записом способу оцінки світу методами цього творця, ми спробували «пройти дотичною» до них у майстер-класі для дітей. Нам хотілося зробити це вишукано і легко. З-поміж запропонованих нами ідей, іноді дивних, було обрано проєкт «Від мистецтва до мистецтва», розроблений Дар'єю Чадаєвою, Маргарією Дмитренковою та Лізою Василенко. Основною ідеєю майстер-класу було втілити процес переходу однієї форми мистецтва в іншу.

Робота ділилася на кілька етапів. Вони включали в себе: створення аплікації або форми, схожої на орігамі, з кольорових плівок (фото 71); розміщення цієї форми на сонці та замальовування її кольорового відображення фарбою на пластиковій поверхні; переклад цього малюнка як монотипії на папір; різання монотипії на сегменти, та складання з них мозаїки; використання одержаних візуальних фрагментів у арт-об'єкті. До цієї ідеї відноситься термін «Повернення» зі словника, коли ми повертаємося в ту саму точку в іншому

просторі, в даному випадку в просторі технік мистецтва. «Невизначеність» та «Фрагмент» у філософії цього словника також були присутні у нашому проєкті.

Ми також звернулися до пари термінів «Темрява і Щільність», де «Світло виявляє і множить структури простору, приховує і поглинає в собі темряву». Надавши цю позицію у прямому «лобовому» рішенні – пропустити промені світла через напівпрозору конструкцію із кольорової плівки, нам вдалося отримати розуміння у дітей цього процесу, захопити їх. Більш того, в один із днів відбулося деяке диво. Ми розраховували на роботу із сонячним світлом, але один із днів виявився похмурим і холодним. Нам надали потужний прожектор, за допомогою якого ми продовжили роботу. Сам цей процес при світлі прожектора нагадував якесь містичне дійство (фото 72).

Можливо, в якомусь ідеалі нам можна було б досягти на основі нашої концепції набагато цікавіших результатів, але в цьому місці та умовах ми отримали головне – наш майстер-клас перетворився в процес безперервного пошуку чистої творчої ідеї. Хоча випадковому перехожому, напевно, було неможливо зрозуміти, чим ми там займалися (фото 73, 74).

Пропущені можливості. *КВ-19, тема «Креативність у процесі освіти через мистецтво», 2020 рік та КВ-20, тема «Служіння творчості у процесі художньої освіти», 2021 рік.* У ці роки світової коронавірусної кризи нами були підготовлені відповідні проєкти. Але їх не було прийнято на реалізацію на фестивалі, хоча й опубліковано в каталогах. Для першої теми ми запропонували проєкт під назвою «Реальна доповненість», автори Марія Ізбаш, Ксенія Татаринцева та Анастасія Рабко [3]. Для другої – «Парк емоцій», автори Софія Клименко, Еліна Пупіна, Дарина Лучникова [4].

Втрачене житло. *КВ-21, тема «Створюючи образ майбутнього, намагатимемося звільнитися від того, як воно сприймається сьогодні і минулим», 2022 рік.* Цього року розпочалася повномасштабна агресія російської федерації в Україні. В часи війни завжди хочеться відмовитися від сьогодні і мріяти про майбутнє. Тема нашого майстер-класу «Майбутній світ» була пов'язана з містом. Це не випадково, оскільки будинки багатьох українців виявилися зруйнованими, цілі українські міста були стерті з лиця Землі.

Авторами майстер-класу виступили Софія Клименко, Дар'я Балко та Ліза Кафері. Допомогала реалізовувати майстер-клас Ірина Гредіна.

У проєкті передбачалося спорудити з картону конструкції, які б нагадували репліки робіт архітекторів-конструктивістів, оформити їх аплікаціями з типографіки та орнаментів (фото 75-77). У продовження роботи, передбачалося населити це місто жителями, фігурки яких були виготовлені за принципом китайського «театру тіней» (фото 78-79). Я, як керівник проєкту, не зміг через війну поїхати на «Кишеньку Вінсента». Тому вважаю доречним навести тут враження учасниць нашої команди.

Дар'я Балко: *«Найбільше мене поразило безпосередньо спілкування з дітьми. Незважаючи на те, що вони не знають української, а ми – польської, ми знайшли спільну творчу мову. Спілкуватися виходило навіть мовчки...».*

Ліза Кафері: *«...Здивувало те, що діти брали свої ідеї для роботи з простих і зрозумілих речей, які, проте, не одразу приходять на думку...».*

Софія Клименко: *«...Особливо мене зачепила тематика дитячих робіт – дуже багато з них створювали роботи, пов'язані з Україною, про підтримку нас і за нашу перемогу. Це дуже мене розчулило. Цікаво, що загалом дитяче місто майбутнього поділилося на два окремі табори за принципом створення будиночків, бо як у одного серед дітей біля столу з'являвся перший будиночок, то всі поряд відразу ж хотіли мати таку саму структуру будинку і не приймали жодних альтернативних аргументів. Іншого дня ми з дітьми створювали персонажів-хранителів своїх мрій. На цей раз вдалося легше пояснити нашу ідею, навіть діти швидше впоралися із завданням і робили по другому, а то й третьому колу своїх героїв. І головне, що діти були надзвичайно задоволені собою і навіть позабирали своїх хранителів із собою. Та й загалом атмосфера на фестивалі була надзвичайно затишна і дружня...».*

Висновки

Зробити висновок – це як попрощатися назавжди. Для проєкта такого рівня це не підходить. Мені не хочеться закінчувати, хочеться продовження

яскравого фестивалю. Але дещо підсумувати можна. З позиції п'ятнадцятирічного досвіду я бачу, що багато рішень організаторів фестивалю стали вже звичними. Це і графік проведення заходів, і постійні вже лекції та майстер-класи для студентів-учасників фестивалю і спокійні доброзичливі відносини всередині нашого великого міжнародного колективу. Але при всій «схожості» того, що відбувається з року на рік, я завжди знаходжу для себе новий досвід спілкування з новими командами студентів, досвід роботи з новими групами дітей на галявині парку Цитадела.

Практики фестивальної діяльності, що прийшли до нас у спадок від радянської імперії, найчастіше ґрунтуються на змаганнях. У фіналі будь-якого творчого дійства переможці обов'язково мають отримати якісь дипломи та призи. Здавалося б, все правильно – є стимул, до чого прагнути. Але при цьому залишається осторонь група людей, яким у принципі не цікаві змагання. Маючи власний багатий внутрішній світ, цікавість до пізнання, ці інтроверти залишаються осторонь постсов'єтських соціальних процесів. У парадигмі «Кишеньки Вінсента» ця проблема знімається. Тут немає переможців та переможених. Тут кожна дитина причетна до створення маленького дива творчості (фото 80).

Іноді студенти – творці майстер-класів отримують у роботі з дітьми в цьому унікальному креативному середовищі свій перший досвід. Це середовище допомагає студентам налаштуватись на певну хвилю взаємодії та упорядкувати свою систему понять і цінностей. Особливу роль для них зіграли майстер-класи від організаторів, які задавали темп і розуміння роботи та надихали. Деякі зі студентів, в результаті, вирішують присвятити своє творче життя повністю роботі з дітьми.

Діяльність фестивалю «Кишенька Вінсента» спирається як на самовідданість співробітників Дитячого центру в Познані і викладачів Академії мистецтв, так і на фінансову підтримку муніципалітету міста. Це найвдаліший спосіб активізації творчої свідомості дитини. Відчувається, що організація подібних ініціатив ґрунтується на розумінні державою того, що вона вкладає сили та кошти у своє процвітання.

Література

1. Folga-Januszewska Dorota. Słownik Pojęć Jana Berdyszaka. 18. *Międzynarodowe Warsztaty Niepokoju Twórczego Kieszeń Vincenta, Poznań, 6–9 maja 2019*. Wydawca: Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu. Stowarzyszenie Artystyczno-Edukacyjne Magazyn. ISBN: 978-83-953075-1-5. 20 str.
2. Опалєв М.Л. Штадченко Ю.Б. Складова графічного дизайну в арт-об'єктах польських майстер-класів фестивалю «Кишеня вінсента». *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Харків : ХДАДМ, 2011. №4. С. 41–48.
3. Opaliev M., Izbash M., Rabko A., Tatoryntseva K. Rzeczywistość rozszerzona / Augmented reality. 19. *Międzynarodowe Warsztaty Niepokoju Twórczego Kieszeń Vincenta / The 19th International Creative Anxiety Workshops Vincent's Pocket*. Poznań, October 13–16, 2020, p. 81-84.
4. Opaliev M., Klymenko S. Park emocji / The park of emotions. 20. *Międzynarodowe Warsztaty Niepokoju Twórczego Kieszeń Vincenta / The 20th International Creative Anxiety Workshops Vincent's Pocket*. Poznań, July 12–15, 2021, p. 99-100.

Фото 1. Місце проведення Міжнародних майстер-класів творчого неспокою «Кишенька Вінсента», Познань, парк Цитадела, 2008 р.

Фото 2. Проект «Фото-історія», 2007 р.

Фото 3. Проект «Фото-історія», 2007 р.

Фото 4. Проект «Фото-історія», 2007 р.

Фото 5. Проект «Сторони прогресу», 2008 р.

Фото 6. Проект «Сторони прогресу», 2008 р.

Фото 7. Проект «Сторони прогресу», 2008 р.

Фото 8. Проект «Сторони прогресу», 2008 р.

Фото 9. Проект «Малювання танцю», 2009 р.

Фото 10. Проект «Малювання танцю», 2009 р.

Фото 11. Проект «Малювання танцю», 2009 р.

Фото 12. Проект «Малювання танцю», 2009 р.

Фото 13. Проект «Малювання танцю», 2009 р.

Фото 14. Проект «Малювання танцю», 2009 р.

Фото 15. Проект «Свій світ», 2010 р.

Фото 16. Проект «Свій світ», 2010 р.

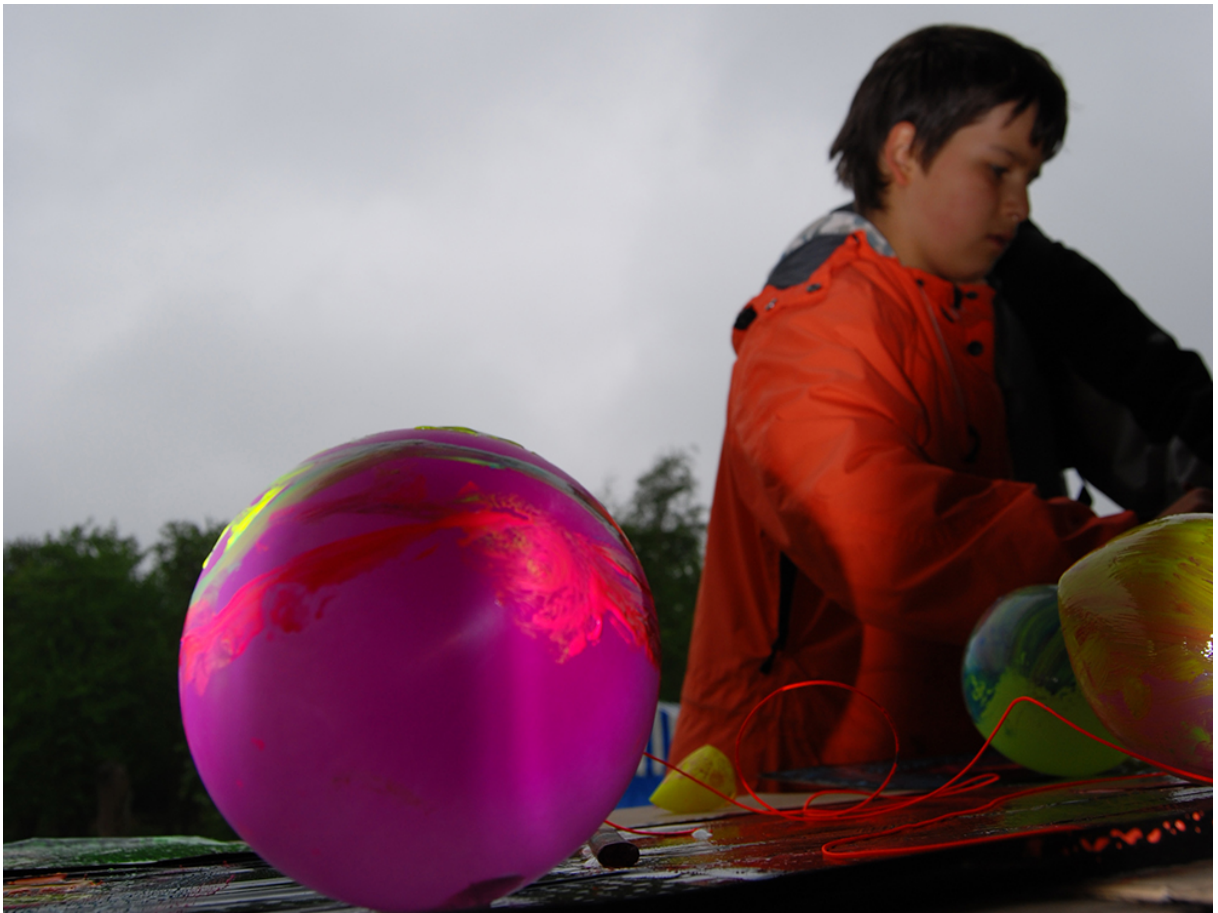

Фото 17. Проект «Свій світ», 2010 р.

Фото 18. Проект «Свій світ», 2010 р.

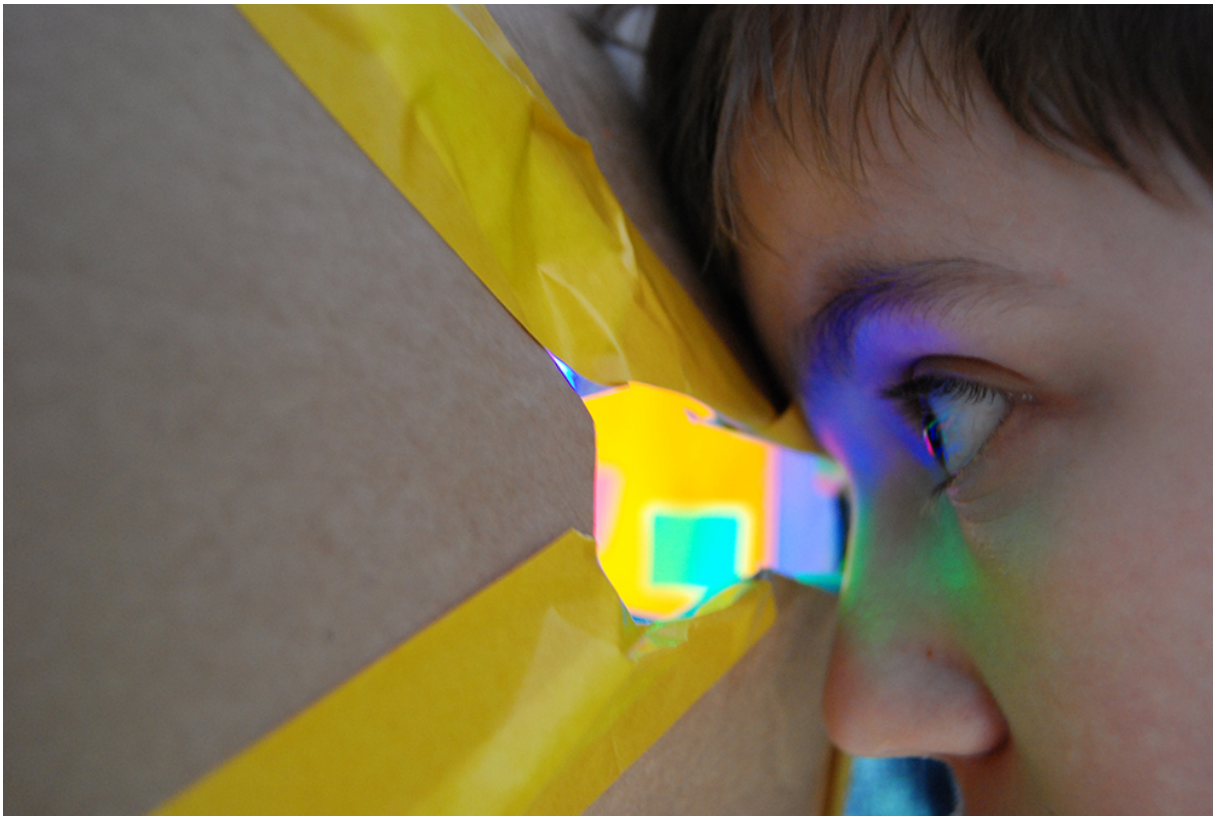

Фото 19. Проект «Свій світ», 2010 р.

Фото 20. Проект «Свій світ», 2010 р.

Фото 21. Проект «Свій світ», 2010 р.

Фото 22. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 23. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 24. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 25. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 26. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 27. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 28. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 29. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 30. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 31. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 32. Проект «Сучасне індіанське селище», 2011 р.

Фото 35. Проект «Форма слова», 2013 г.

Фото 36. Проект «Форма слова», 2013 г.

Фото 37. Проект «Форма слова», 2013 г.

Фото 38. Проект «Форма слова», 2013 г.

Фото 39. Проект «Анімація – Анагліф – Анімація», 2014 р.

Фото 40. Проект «Анімація – Анагліф – Анімація», 2014 р.

Фото 41. Проект «Анімація – Анагліф – Анімація», 2014 р.

Фото 42. Проект «Анімація – Анагліф – Анімація», 2014 р.

Фото 43. Проект «Анімація – Анагліф – Анімація», 2014 р.

Фото 44. Проект «Анімація – Анагліф – Анімація», 2014 р.

Фото 45. Проект «Анімація – Аналіф – Анімація», 2014 р.

Фото 46. Проект «Безладна суміш звуків», 2015 р.

Фото 47. Проект «Безладна суміш звуків», 2015 р.

Фото 48. Проект «Безладна суміш звуків», 2015 р.

Фото 49. Проект «Безладна суміш звуків», 2015 р.

Фото 50. Проект «Безладна суміш звуків», 2015 р.

Фото 51. Проект «Безладна суміш звуків», 2015 р.

Фото 52. Проект «Безладна суміш звуків», 2015 р.

Фото 53. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 54. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 55. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 56. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 57. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 58. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 59. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 60. Проект «Мікрокосмос», 2016 р.

Фото 61. Проект «Невидимый портрет», 2017 р.

Фото 62. Проект «Невидимый портрет», 2017 р.

Фото 63. Проект «Невидимый портрет», 2017 р.

Фото 64. Проект «Невидимый портрет», 2017 р.

Фото 65. Проект «Невидимый портрет», 2017 р.

Фото 66. Проект «Невидимый портрет», 2017 р.

Фото 67. Проект «Стоп-моушн комах», 2018 р.

Фото 68. Проект «Стоп-моушн комах», 2018 р.

Фото 69. Проект «Стоп-моушн комах», 2018 р.

Фото 70. Проект «Стоп-моушн комах», 2018 р.

Фото 71. Проект «Від мистецтва до мистецтва», 2019 р.

Фото 72. Проект «Від мистецтва до мистецтва», 2019 р.

Фото 73. Проект «Від мистецтва до мистецтва», 2019 р.

Фото 74. Проект «Від мистецтва до мистецтва», 2019 р.

Фото 75. Проект «Майбутній світ», 2019 р.

Фото 76. Проект «Майбутній світ», 2019 р.

Фото 77. Проект «Майбутній світ», 2019 р.

Фото 78. Проект «Майбутній світ», 2019 р.

Фото 79. Проект «Майбутній світ», 2019 р.

Фото 80. Маленьке диво творчості.